

PEDESETI DANI BIH FOTOGRAFIJE
Gračanica, septembar, 2017.

SIMBOLIKA BOJA **U UMJETNIČKOJ FOTOGRAFIJI**

Pripremio Mirsad Mujanović
MFAUFBIH, EFIAP

Mirsad Mujanović: **Simbolika boja u umjetničkoj fotografiji**

Opredjeljujući se koju temu da prezentiram ovom prilikom a koja bi trebala biti korisna u našoj fotografskoj praksi, rukovodio sam se činjenicom da sam kao član žirija nekih fotografskih izložbi vrlo često imamo priliku vidjeti kolor fotografije na kojima je prisustvo boje samo sebi cilj, bez ikakvog značenja ili bez kompozicione funkcije i koje bi isto tako „dobro“ izgledale da su konvertovane u monohromnu verziju.

To se može objasniti činjenicom nerazumijevanja pojmova fotografije kao medija i fotografije koja pretenduje da bude umjetnička.

U prvom slučaju boja je u fotografiji za mnoge dokaz o realističnosti tog medija, jer stvarnost je u boji, pa bi stoga i svaka fotografija snimljena na taj način najbolje svjedočila o dokumentarnosti fotografskog zapisa. Takav pogled na boju je **naturalistički**. Takva **fotografija je mehanička reprodukcija stvarnosti** pa tako i boje na njoj moraju bezuslovno podržavati stvarnost. Najbolji primjeri za to su turistički prospekti, razglednice i razni propagandni materijali koji imaju za cilj da svojom vizuelnom dopadljivošću pridobiju pažnju iz različitih interesa. Fotografi početnici često uzimaju za uzore ovakve, tehnički savršene fotografije bez spoznaje da se ispod tog površnog blještavila boja ne nalazi ništa više.

Druga mogućnost primjene boje u fotografiji a koja je za nas bitna je **umjetnička nadogradnja** To su oni tehničko-umjetnički postupci kada se bojom želi **nešto dodatno izraziti, odnosno djelovati na promatrača, na njegove emocije i psihi.**

Još od pronalaska kolor fotografije, što se desilo usput budi rečeno 1861. godine i za što je bio zaslužan škotski fizičar James Clerk Maxwell fotografija je dobila snažno izražajno sredstvo.

Pronalaskom boje otvorio se jedan potpuno novi svijet fotografima, nova kompoziciona alatka.

Boja je nametljiva pa kada pogledamo neku fotografiju, prvo što zapažamo su boje pa tek onda tragamo za ostalim kompozicionim faktorima.

Boje vidimo svakodnevno, ali ih često ne registrujemo, bar ne na nivou svijesti. Naravno sjajni zalazak sunca ili šarenu cvjetnu livadu odmah ćemo oduševljeno primjetiti. Ali ono što ne primjetimo „na prvu“ jeste kako suptilne boje mogu uticati na raspoloženje i našu percepciju scene ili kako briljantne boje mogu poslati jaku podsvjesnu poruku o onome što vidimo. Postoji mnogo teorija o tome kako boje utiču na raspoloženje, kompoziciju na fotografiji, ali na najosnovnijem nivou boja se može razdvojiti u dvije vrlo opšte kategorije: tople i hladne i mi ćemo da prvo govorimo o njihovom simbolizmu u fotografiji.

Svi znamo da tople boje asociramo sa nijansama vatre i sunca, a hladne boje sa nijansama leda i vode.

Ove boje na čudan način daju slici temperaturu, izazivaju duhovne asocijacije. Zlatni, žuti i crveni tonovi djeluju izrazito toplo, dok plave i žuto-zelene djeluju hladno. Ali dojmovi što ih izazivaju ove dvije porodice boja ne stvaraju samo iluziju temperature. Tople boje naročito ako su tamne djeluju tako da predmet izgleda težak i masivan. (sl.1 i 2)

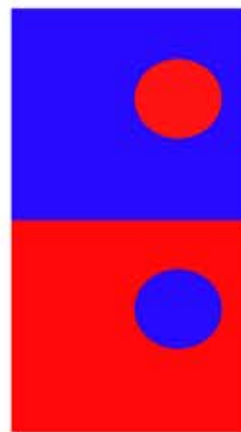

S druge strane blijede i hladne boje, plava, zelena i cijan ostavljaju dojam prozračnosti i lakoće. (sl. 3). Osim toga topla boja kao da jače izbija dok se hladne povlače. Obje mogućnosti tog efekta udaljavanja mogu se primijeniti na jednoj slici kako bismo pojačali iluziju dubine. Dovoljno je predmete toplih boja staviti ispred pozadine hladnih boja.. (sl. 4 i sl 5)

Dobra ilustracija vizuelnog prikaza prostora toplim i hladnim bojama daje ova šema: (sl. 6) Crveni krug doživljavamo bližim i izgleda kao lopta ispred plavog zida koji se udaljava, dok plavi krug na crvenoj podlozi doživljavamo kao rupu jer se plava hladna udaljava.

Boje u različitim kulturama imaju različit značaj . Dok ista boja u jednoj kulturi izaziva jedan, u drugoj izaziva potpuno drugi suprotan psihološki efekat. **Ipak, kada posmatramo globalno svaka boja nosi univerzalnu poruku bez obzira na mediterane.**

Evo prikaza simboličnog značenja nekih boja:

Crvena je boja životne energije. To je najdominantnija, stimulirajuća i vrlo intenzivna u spektru. Boja koja nije bez razloga odabrana na sobračajnim znacima da zaustavlja saobraćaj jer najbrže zaokuplja pažnju.

U dizajnu i umjetnosti crvena boja je vruća boja snažne energije. To je prvenstveno boja senzualnosti (sl.7), seksualnosti (sl.8) i strasti (sl.9)

Tamno crvena simbolizuje strah (sl.10), opasnost i fobiju (11) , životnu energiju i zdržljivost (sl.12), ali i odlučnost. (sl.13) (O Kolindinoj haljini)

Od svih boja naše oko prvo traži crvenu. Crvena nam služi da akcentiramo bitno u sceni. Ova slika (sl.14) ima izuzetno nemirnu pozadinu. Postoje različiti oblici i pravci, široki raspon kontrasta. Likovi bi bili gotovo neprimjetni da nema crvene kape koju posmatrač prvo zapaža, pa lica i ide do crvenih prugastih čarapa.

Isti efekat imamo i na fotografiji sa djevojčicom na stepenicama: (sl.15)

Kada se crvena nađe u društvu kontrastnih boja, mozak će uvijek usmjeravati oči na crveni objekat. (sl.16) Gore navedena fotografija sadrži neke vrlo dominantne boje kao što je žuta,

i zelena, ali ih naše oko ignoriše i odmah se fokusira na ženu sa crvenom jaknom. Tek nakon toga mozak ulazi u ostatak slike. Crvena je povezana sa i revolucijom u zemljama kao što je Rusija i Kina (sl. 17 i 18).

U azijskim kulturama crvena je veoma važna boja povezana sa čistoćom i duhovnošću i redovno se koristi u njihovim obrednim propremama. (sl.19)

Plava ima suprotno psihološko djelovanje od crvene. Ona je smirujuća boja i smatra se drugom najjačom bojom. Ona je pasivna i hladna, ali doima se ugodnom. Simbolizira čežnju (sl.20 i 21)

vjernost, prijateljstvo (sl.22 i 23)

, mir i osamljenost (sl 24)

vjeru i besmrtnost (sl.25)

Takodjer su odlika plave smirenost, strpljivost i razumijevanje.

Čak i u malim naznakama na fotografiji plava boja djeluje optimistično na posmatrača i izaziva pozitivnu radoznalost. (sl.26)

Plavom se predstavlja sva ljepota i raskoš neba i oceana, ali i njihova moć u beskrajnosti, posebno u sadejstvu sa malom dozom crvene ostvaruje dramatičan kontrast. (sl.27 28 29) Plava i bijela (Marijanske boje) su boje pobožnosti i na srednjovjekovnim freskama simboliziraju uznesenje duše u nebo.

Narandžasta boja se nalazi na sredini hromatske ljestvice pa je samim tim simbol ravnoteže i smirenosti. (sl.30 31 32 33)

Kao sekundarna boja kombinuje elemente boja od kojih je nastala: kreativnu strast crvene boje sa energijom i radošću življenja žute boje. U stvarnosti narandžasta boja ima slično djelovanje kao i crvena, ali je

nešto smirenija. (sl.34)

Asocira na sjaj i bogastvo. (sl.35) To je boja koja predstavlja jesen te se često se povezuje s plodnošću i u metaforičnom značenju.

Žuta jedna od tri primarne boje (crvena, plava i žuta). Ona je sunčeva boja, boja bogova u staroj Grčkoj). Boja sunce inicira pozitivan stav u životu. (sl. od 36 do 43)

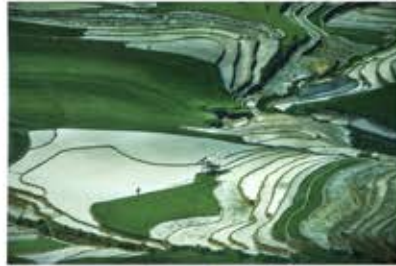
Povećava osjećaj ugone, smanjuje osjećaj melanholiije i potištenosti. Žuta je vesela, ali može postati iritirajuća ako je prisutna predugo.

Smatra se i bojom koja predstavlja kreativnost, toplinu, mentalnu moć, sreću, optimizam i inteligenciju.

Žuto-zelena u nekim kulturama može značiti bolest, kukavičluk i ljubomoru.

Zelena, kao boja hlorofila je boja prirode i svega što je povezano sa zdravljem i rastom. Zbog toga fotografije sa zelenim sadržajima opuštju i umiruju, naravno ako su u saglasju sa ostalim kompozicionim fektorima kao u primjerima (sl.od 44 do 48)

Sobe obojane zelenom bojom izuzetno su pogodne za odmaranje, no imaju i vrlo izraženu energetska kvalitetu. Često u bolnicama osim sterilno bijele susrećemo i pastelno zelenu, a hirurške uniforme su obavezno zelene.

Ljubičasta izgleda svečano i tajanstveno. Nastala od primarnih boja plave i crvene. Prigušuje strasti jer mirna plava boja u njoj smiruje dinamičnu crvenu.

Zato se kaže da ljubičasta istovremeno simboliše i ravnotežu i strasti. Najefemernija je od svih nijansi i dovodi se u vezu sa sjenama i

misticizmom. (sl. 49 i 50)

Tamno ljubičasta budi tame i tužne osjećaje. (sl.51)

Prava ljubičasta je mješavina jednake količine crvene i plave. Različite nijanse ove boje kreću se od patlidžan tamne (sl.52)

do nježne lavanda ljubičaste. (sl.53)

Ljubičasta je omiljena boja modnih dizajnera. (sl.54)

Tamnija ljubičasta je simbol moći i mudrosti i rado je nošena od

FYODOR ROMANOV (1726-1800)
Catherine the Great (1762)

strane kraljeva i visokih oficira. (sl.55) što se može vidje u mnogo primjera renesansnih dvorskih slikara. Povezuje se i s fizičkim sposobnostima i neovisnošću. (sl.56)

Ljubičasta se veže za sofisticiranost i vjeru.

Bijela boja u kolor fotografiji simboliše nevinosti i čistoće.(sl.) Označava sve i ništa u isto vrijeme. Ona je nedostatak svih boja i istovremeno reflektuje sve boje.

Bijela boja projektira osjećaje opuštenosti, sklada i unutarnjeg mira.

(sl.57 i 58)

Crna je boja pramaterije. U svim religijama crno (haos) prethodi stvaranju. Sjajna, blještava crna predstavlja otmjenost i formalnost, a zagasita crna pokoru, žalost i smrt. Misteriozna boja koja u sebi sadrži snagu i autoritet.

Crna stvara savršenu suprotnost svetlim bojama. U kombinaciji sa crvenom ili narančastom, crna daje vrlo agresivnu šemu boja.

(sl.59 i 59a)

Smeđa boja je boja zemlje, poniznosti i siromaštva (Franjevci i drugi sirotinjski redovi su obučeni u smeđe). (sl.60 i 61)

Simbolizuje žudnju i melanholiiju.

(sl.61a 62 63)

Smeđa boja, kao i druge zemljane boje, djeluje toplo, ugodno i

prirodno. (sl.64 i 65)

Smeđa se veže za stabilnost i označava muške osobine. Ona pripada grupi neutralnih boja pa je pogodna za pozadinske scene za bolje isticanje prednjeg plana.

Siva je boja neutralnosti i glamura. Vrlo neutralna i neemocionalna boja. Siva je mješavina bijele i crne. (sl.66 i 67)

Puno sivog u snovima simbolizuje izranjanje sadržaja potisnutih duboko u nescjesno (sivkaste magle). Siva simbolizira tugu i sjetu, pa ovu boju preferiraju zatvorene osobe koje se svjesno ograđuju od vanjskih utjecaja.

KOMBINOVANJE BOJA

Ako niste sigurni kako kombinirati boje, to ćete najlakše učiniti ako uzmete ovakav krug boja (sl.68)

Prvi kružni hromatski dijagram razvio je Isaac Newton 1666. godine, a otada mnogobrojni umjetnici ga proučavaju kroz brojne varijacije toga koncepta.

Poznato je da čovjek razlikuje oko 7.500.000 boja i njihovih nijansi. U hromatskom krugu prvo privlače pažnju osnovne boje: crvena, žuta i plava. Zovu se i primarne, izvorne jer se ne mogu dobiti miješanjem drugih parova boja. Trebaju li nam u ovako sirovom stanju?

Evo jednog primjera gdje su uočene sve tri. (sl.69)

Što se tim primarnim bojama postiglo. U ovom primjeru osim šarenila i veselosti ništa. Mogu se koristiti za uveseljavanje djece u slikovnicama, na igračkama, ali u umjetničkoj fotografiji nikako.

Koristite **komplementarne** boje

Komplementarne se nalaze na suprotnim stranama hromatskog kruga.

(sl.70 i 70a)

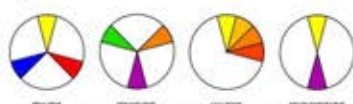

Ova fotografija

„Afganistanska djevojčica“ čiji je autor jedan od najpoznatijih fotografa Nacionalne geografije Steve McCury je savršen primjer kako komplementarne boje mogu ostaviti jak utisak. Visok kontrast između crvene njene odjeće i zelene pozadine i njenih prodornih zelenih očiju čine ovu sliku posebnom. Crvena je korištena za prikaz opasnosti, a zelena za prenos okruženja, što znači da je autor to iskoristio da prikaže opasno okruženje. Svakako da emocija na njenom licu presudna za veliki uspjeh koji je ova fotografija požnjela, ali su boje te koje su prvo privukle našu pažnju.

Postoji jednostavna formula za pronalaženje komplementarne boje za svaku poznatu primarnu boju. Ovo će vam dati osnovnu smjernicu kada ste na terenu. Da biste dobili komplementarnu jednoj primarnoj boje, samo pomislite na ono što biste dobili ako biste mešali druge dve osnovne boje. Evo konkretnih primjera:

Da bi dobili komplementarnu crvenoj, miješamo plavu i žutu da

postane zelena.

(sl.71)

Da bi dobili komplementarnu plavoj, mi miješamo žutu i crvenu da

postane narandžasta.

(sl.72)

(sl.72b)

Da bi dobili komplementarnu od žute, mi miješamo crvenu i plavu da

postane ljubičasta.

(sl.73)

(sl.73a)

Koristite analogne boje

To su susjedne boje u hromatskom krugu. (sl.74)

Analogne boje se nalaze jedna do druge u nizu, s jedne i s druge strane izabrane boje. Obično se dobro slažu jedna s drugom, daju osjećaj sklada i ugodne su za oči. (sl75 i 76)

Pri korištenju analogne kombinacije boja izaberite jednu koja će biti dominantna, druge neka je podržavaju da ne biste umjesto skladnosti

postigli neuredan dojam:

Nećete pogriješiti ako koristite bilo koju od spomenutih tehnika kombinovanja boja. Svaka od njih rezultira oku ugodnom kombinacijom uz određenu simboličnu poruku.

Važno je da ne upadate u zamku šarenila kao na ovom primjeru:(sl.77)

Ako vas oduševljava šarenilo, rekli bi poznatu izreku “da šarenilo nije boja” ili “od šume se ne vidi drveće (odnosno boja)”. Puno boje ne znači automatski kvalitetna fotografija.

Na sljedećem primjeru (sl. 78) vidimo koliko boja ili boje u manjoj količini mogu dati draž slici, postaju koloristički akcent, koji se i te

kako uočava. Primijenjen je princip „manje je više“

Uostalom, kad god niste zadovoljni koloritnim odnosima na vašoj fotografiji, uvijek ostaje alternativa da je konvertujete u monohromnu verziju, ako mislite da sadrži ostale kompozicione kvalitete.

Na kraju bih završio jednom mudrom izrekom o bojama:
„Boja je objektivna istina kada se koristi na realističan način i subjektivna laž kada se miješa s maštom.“

—

Hvala na pažnji